

Slovenski Dom.

Napredno kmetско glasilo.

Izhaja vsako soboto in velja za vse leto za Avstro-Ogrsko 3 krone, za Nemčijo in druge dežele 4 krone, za Ameriko 1 dolar.

Posamezne številke veljajo 10 vinarjev.

Za oznanila se računa: trisopna petit-vrsta 14 vin., vsa stran 48 K, pol strani 24 K, četrt strani 12 K, osminka strani 6 K. Pri vseletni inserciji primeren popust.

Dopisi se naj frankirajo in pošiljajo na uredništvo „Slovenskega Doma“ v Ljubljani, Knaflova ulica št. 5, I. nadstr. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina in oglasi se naj pošiljajo upravnistvu „Slov. Doma“ v Ljubljani.

Volitve na Dolenjskem.

Možje volilci!

Takoj, ko dobi glasovnico, naj vsak napiše na njo ime našega neodvisnega kandidata:

Engelbert Gangl,

deželni poslanec.

Glasovnice ne more in ne sme od Vas zahtevati nobena posvetna in nobena cerkvena oblast. Napišite na njo ime našega neodvisnega kandidata, potem pa do dneva volitve glasovnico spravite.

Kandidat vseh naprednih in samostojnomislečih Dolenjcev je

Engelbert Gangl,

deželni poslanec.

Ne dajte se pregovoriti od nikogar! Mislite s svojo glavo! Naš kandidat je Dolenjec in Belokranjec, mož dela in odločnosti.

Njega bomo volili vsi!

Državnozbornska volitev na Dolenjskem.

Par lepih let je zastopal v državni zbornici belokranjsko - novomeški volilni okraj gospod s Kamna, ali sedanji deželni glavar pl. Šuklje. Dolga leta je imel ta mogočni in še bolj ošabni gospod čast zastopati dolenjskega kmetovalca v tisti zbornici, kjer se sklepajo zakoni, kjer se skrbi in deluje za razvoj države, za napredek vseh državljanov. Z velikim zaupanjem so gledali posebno Belokranjci na tega svojega mogočnega zastopnika, o katerem so klerikalci govorili in pisali, da ima tako velik vpliv na Dunaju, da naši ministri že kar komaj čakajo obiskov tega velikega moža. Vsako željo, ki je seveda tudi želja ljudstva, mu ministri že iz oči be-

rejo in komaj čakajo, da mu jo izpolnijo. Tako so govorili klerikalci o tem možu, ki je iz prevelike ljubezni do samega sebe iz najstrastnejšega liberalca postal najzagrizenjši klerikalec.

In koliko želj so imeli od vsega sveta zapuščeni Belokranjci! Ona lepa, vinorodna slovenska pokrajina, ki bi bila v gospodarskem oziru lahko takorekoč obljubljena dežela. Toda kaj vidimo danes po onih prijaznih belokranjskih vasicah? — Napol prazne so. Le ženske in otroci obdelujejo polje in vinograde, ter rede maloštevilno živino. Možje so pa šli čez daljno morje, v neznano, tujo Ameriko, da si mor da tam s trdim delom in v potu svojega obraza, v temnih, podzemskih premogokopnih jamah, kjer preži na nje vsak trenotek črna, neizprosna smrt, ustvarijo boljših življenjskih pogojev, da si prislužijo najpotrebnejših sredstev, s katerimi naj bi preživljali sebe in ubogo, zapušče no rodbino v stari domovini. In marsikak krepki Belokranjec je odšel v daljni svet, iz katerega se ni več vrnil, ter zapustil žalujočo vdovo, jokajočo deco.

Kaj je vzrok tej bedi, ki vlada tam doli v rodovitni, vinorodni Beli Krajini. Slabe gospodarske razmere ne dopuščajo, da bi belokranjski kmetovalec z zaslužkom, katerega mu daje domača gruda, preživljal sebe in svojo rodbino. Zemlja je rodovitna, ima v sebi tudi druge zaklade, kakor na prim. premog. Toda kaj vse to pomaga, če pa nima potrebnih cest, potrebnih železnic, s pomočjo katerih bi svoje pridelke razpečal. In tako nimajo vsi ti pridelki za belokranjskega kmeta skoraj nikakoršne vrednosti. Tako je torej popolnoma razumljivo, da je belokranjski kmet in sploh dolenjski kmet pričakoval predvsem od svojega zastopnika v državnem zboru, od plem. Šukljeta v tem oziru temeljite odpomoči.

Belokranjska železnica bi bila predvsem rešiteljica belokranjskega kmeta, ki se takorekoč nahaja dandanes na robu gospodarskega propada. In koliko obljub so v tem oziru storili klerikalci. Pisali in go-

vorili so na dolgo in široko, da je ta železnica že zagotovljena, navse zadnje se je pa izkazalo, da avstrijska vlada sploh ne namerava zgraditi te prepotrebne železnice. In kdo je temu kriv, da bo belokranjski, že itak obubožani kmetovalec prišel takorekoč na beraško palico. Nihče drugi, nego naši brezvestni, brezsrčni klerikalci, ki ne poznajo drugega, nego svojo nikdar polno bisago. Državni poslanec pl. Šuklje je imel sveto nalogo, da je vedno in povsod branil koristi belokranjskega in dolenjskega kmeta. Tega pa ta človek ni storil. Kot deželni glavar kranjski je lepo doma v Ljubljani sedel, podpisoval razne akte in pisma ter vlekel visok penzijo, dobro in visoko plačo kot deželni glavar in pa še mastno plačo kot državni poslanec. Vsako leto je ta človek dobil za to, da ni prav ničesar delal, desetkrat več, nego je vrednih deset dobrih belokranjskih kmetij. Seveda je potem popolnoma razumljivo, da tak človek, kakor je dobro in mastno plačani Šuklje, ne more imeti pojma, pa tudi ne srca za potrebe gospodarsko propadlega kmetovalca. Vsled tega je tudi popolnoma razumljivo, da je vse Šukljetovo državnozbornsko delovanje vrhovilo v tem, da so ga klerikalni listi na vse pretege hvalili ter povzdigovali v deveta nebesa. Če pomislimo in vpoštevamo, s kakšnimi sredstvi so klerikalci pripomogli Šukljetu do one klaverne zmage, tedaj vemo še le prav ceniti hudobnost naših klerikalcev in pa njihovo sovraštvo napram dolenjskemu kmetu. Da bi se klerikalci takrat ne posluževali najpodlejših sredstev, obrekovanja in goljufije napram nasprotnemu, samostojnemu kandidatu g. Mazeletu, tedaj bi še dandanes imeli kmetovalci belokranjskega in novomeškega volilnega okraja v državnem zboru zastopnika, ki pozna vse težnje našega kmeta, ki ve in sam čuti, kaj je treba kmetovalcu. Šukljeta ni spremljevalo zaupanje volilcev na Dunaj, temveč nezaupanje, ker ni bil izvoljen na način, kakor so izvoljeni tisti, katere spoštuje in ljubi ljudstvo. In ljudstvo je imelo popolnoma prav, da ni zaupalo

človeku, katerega so mu duhovniki in drugi klerikalci vsilili. Niti najnavadnejšim željam in potrebam ondotnega kmečkega stanu ni zadostil. Naravnost smemo trditi, da so ravno bivši državni poslanec plem. Šuklje in njegovi ožji somišljeniki v državnem zboru, dr. Šusteršič, dr. Krek in drugi preperečili, da se belokranjska železnica do danes še ni zgradila in da se v doglednem času tudi ne bo. Šuklje je sam izprevidel, da ni prav ničesar napravil za dolenskega kmeta, katerega bi moral z vso vnemo zastopati in braniti, in da je s svojim brezvestnim in nerodnim postopanjem v državni zbornici preperečil zgradbo belokranjske železnice. Vsled tega je odstopil, ker se je bal, da ga belokranjski kmet ne bo s palico napodil kot svojega največjega sovražnika in škodljivca, če bi se slučajno pokazal v obližju belokranjske dežele. Strah pred volilci, katerim je bil vsiljen, je Šukljeta pripravil do tega, da je odložil svoj mandat.

Ljudstvo se je oddahnilo, ko je izvedelo o tem edinem pametnem in za kmeta novomeškega in belokranjskega volilnega okraja koristnem koraku Šukljjetovem. Ljudstvo danes ve, da vsi tisti, katere jim pošilja klerikalna stranka kot kandidate za državni zbor, bodo ravno v istem smislu in na isti način delovali, kakor pl. Šuklje. Klerikalci hočejo vriniti nekega profesorja Jarca, ki je zdaj deželni odbornik. **Kot deželni odbornik je pa ta človek popolnoma nesposoben.** Vsled tega bi se ga klerikalci kot takega radi iznebili — in tako so prišli na misel, spraviti tega nesposobnega profesorja kot zastopnika belokranjskega in novomeškega kmeta v državni zbor. Eno sposobnost ima ta profesor, namreč, da zna prav na sirov način zabavljati čez svoje stanovske tovariše ter jim na vse mogoče načine odjedati kruh. In če vprašamo: ali moremo tistega kmeta, ki vedno in povsod zabavlja čez svoje sotrpine, čez druge kmete, spoštovati in ceniti. Takemu človeku tudi ne moremo zaupati, da bo zastopal koristi drugih stanov. Kako bo profesor Jarc, ki ne spoštuje svojega lastnega stanu, spoštoval kmečki stan. Profesor Jarc pozna kmečki stan samo v toliko, da bo kot poslanec vlekel velikansko plačo in pa še kot profesor — pri tem pa kakor njegov prednik, pl. Šuklje, lenobo pasel. Kako bo pa tudi zastopal dolenskega kmeta iz belokranjskega ali novomeškega okraja, ko teh krajev prej še nikdar videl ni. Potrebe dolenskega kmeta so popolnoma različne od potreb gorenjskega. **Te more poznati samo domačin,** ki je v teh krajih vzrastel, ki je s tem ljudstvom trpel ter se veselil. In to je napredni kandidat — učitelj Engelbert Gangl. Ta noče biti za to poslanec, da bi vlekel veliko in mastno plačo — kar je najboljšje dokazal v deželnem zboru, kjer je predlagal, naj se odpravijo plače deželnim poslancem in odbornikom. To je

predlagal slabo plačani učitelj Engelbert Gangl — temu se je pa uprl dobro plačani profesor in deželni odbornik Jarc. Že ta slučaj kaže, da Ganglu ne gre za lastni žep, temveč edino za korist belokranjskega in novomeškega kmeta, katerega pozna od svojih otročjih let in katerega hoče zastopati z vso ljubeznijo, s katero ljubi svojo rodno zemljo, svoje brate v tem zapuščenem delu naše domovine.

Zaradi tega kličemo: Vsi, katerim je na srcu naš kmet v belokranjskem in novomeškem volilnem okraju, **na delo, na vstrajno delo od moža do moža, da zmaga kot državnozborni poslanec — učitelj Engelbert Gangl.**

Papež ne zaupa več župnikom.

Do zdaj ni mogel takc lahko župnik izgubiti svoje fare. Če se je kaj preperečil, tedaj se je morala zoper njega vršiti posebna obravnava. Pri tej obravnavi se je lahko zagovarjal zoper sumničenja, ki morda niso bila popolnoma opravičena in resnična, tudi je lahko poklical na pomoč priče, ki so pričale o njegovi morebitni nedolžnosti. In le malokdaj so kakega župnika odstavili. Seveda se je tuptam zgodilo, da je škof temu ali onemu župniku, ki ni hotel kar na slepo trobiti v klerikalni rog ter kolikor mogoče izžemati ubogega kmeta, toliko časa nagajal in mu delal neprilike, da se je sam prostovoljno umaknil ter šel v pokoj. Škof je imel pa še druga sredstva, s katerimi je kaznoval neubogljive župnike — ali boljše rečeno, imel je sredstva, s katerimi je nagradil tiste duhovnike, ki so v vsakem oziru ubogali škofa ter delali v vsakem oziru klerikalno politiko. Taki duhovniki so bili lahko prepričani, da bodo dobili od škofa najboljši košček pečenke v podobi dobre župnije. In povsod vidimo danes, kako se duhovniki prerivajo ter delajo najhujšo klerikalno politiko. V tem boju za dober košček kruha ne poznajo nobenih ozirov, se ne branijo nikakoršnega sredstva, in naj bo še tako nizko.

Kar naenkrat se je pa škofom začelo dozdevati, da dobivajo razni župniki in drugi duhovniki preveliko moč. Bati so se začeli, da bi ti župniki pri kaki priliki ne vporabili te svoje moči zoper nje. To bi bilo pa najhujše, kajti v katoliški cerkvi poznajo samo slepo pokorščino. To nekoliko tudi opravičeno bojazen škofov so pa prav spoznali tudi v Rimu. Zaradi tega je papež izdal ukaz, po katerem **more vsakega župnika odstaviti škof.** Župnika lahko odstavi iz naslednjih vzrokov: če je župnik preveč neizkušen ali neveden in če so mu njegovi farani nenaklonjeni, oziroma sovražni. Odstavi se župnik tudi takrat

lahko, če to sovraštvo, oziroma nevolja faranov napram njegovemu župniku ni opravičena in če mu je tudi le en del faranov nenaklonjen. Nadalje škof lahko odstavi župnika, če je ta izgubil dobro ime pri resnih in poštenih ljudeh, tudi če so njegovi prepereški tajni, ki pa lako vzbude pchujšanje pri faranih, in pa če ne uboga ukazov škofovih.

Tako je torej vsak župnik na milost in nemilost izročen njegovemu škofu. Izgubil je vsako samostojnost, brez katere pa župnik nikakor ne more izpolnjevati svoje vzvišene naloge. Do zdaj je vsak pravi župnik delal na to, da si pridobi zaupanje svojih faranov. Če je imel nasprotnike, se mu jih ni bilo treba preveč bati, ker je vedel, da mu kot župniku v službi ne more nihče škodovati. Toda po tem novem papeževem ukazu so se te razmere temeljito izpremenile. Dogodi se, da ta ali oni škof stavi na svoje župnike zahteve, katerih nekateri župniki iz prave ljubezni do ljudstva ne morejo in nočejo izpolniti. Vsaj nam je povsem znano, da razni škofi ravno v poslednjem času zahtevajo vedno več denarnih prispevkov od svojih župnikov. Ta denar rabijo škofi za razne zavode, misijone in druge nepotrebne stvari. Župniki morajo ta denar na ta ali oni način dobiti od ljudstva. So pa župniki, ki imajo še vedno toliko srea, da nočejo v takih stvareh popolnoma ubogati svojega predpostavljenega škofa. Posledica tega bo, da bo škof takega župnika kar na kratko odstavil.

Toda vsled tega novega papeževga ukaza bodo pa nastale tudi v posameznih farah kar najbolj žalostne razmere. Vse cerkveno premoženje bo takorekoč v rokah kakih dveh ali treh tercijsk. Če bo hotel obdržati svojo faro, se ne bo smel zameriti kaki taki tercijski. S tem je pa toliko rečeno, da bo župnik navzlic svojim dolgoletnim študijam, navzlic njegovemu vzvišenemu stališču popolnoma navaden suženj v rokah nekaterih svojih fanatičnih, napol izobraženih faranov. Že zdaj so farovške kuharice skoraj neomejene vladarice v župnišču, da celo v fari. Od zdaj naprej bo pa župnik sploh popolnoma odvisen od svoje kuharice. Ta bo v stanu ga spraviti pri faranih v slab glas ali pa vzbuditi med farani nevoljo, oziroma sovraštvo zoper njega. In ubogi župnik bo moral pobrati šila in kopita ter iti s trebuhom za kruhom.

Ni torej čudno, da se tudi najbolj klerikalni listi pritožujejo čez ta papežev ukaz. Sicer ima odstavljene župnik pravico, da se pritoži. Pritožiti se pa more le pri tistem škofu, ki ga je odstavil. Taka pritožba pa po zdravi človeški pameti ni dosti vredna. Ta papežev ukaz bo rodil najslabejše sadove. Do zdaj je vsakdo, ki je šel študirat za duhovnika, upal, da dobi enkrat dobro faro, na kateri bo mirno pasel ovce in užival sadove dolgoletnega tru-

da. Vsled tega ukaza se bo moral pa vsak župnik vedno bati, kdaj se zameri temu ali onemu faranu. Vsakdo se bo zaradi tega dobro premislil, predno pojde v semenišče. Trditi smemo, da bodo samo tisti šli v semenišče, ki si nikjer drugje vsled svoje popolne nezmožnosti ne bodo upali služiti kruha. In da taki ljudje nikakor ne bodo mogli uspešno delovati za prospeh vere, je pač vsakemu jasno.

S tem papeževim ukazom se je torej dosedanje trdno stališče popolnoma omajalo. Župnik bo od zdaj naprej slepo orodje v rokah svojega škofa in v rokah nekaterih prismojenih tercijsk.

Izobrazbe nam treba.

(Iz govora g. Pipana na nedeljski veselici »Žirovnikovega zbora« v Št. Vidu pri Ljubljani.)

Bili so časi, ko je našo lepo slovensko domovino zagrinjal teman oblak brezbrčnosti in nevednosti. Semtertja se je včasih malo posvetilo skozi ta oblak, a te male lučice ga niso mogle pretrgati, da bi prisijalo do naroda samega.

Vstajali so namreč med našim narodom možje, ki so ga budili iz spanja, a njihov klic ni bil dovolj močan, da bi trajno predramil speče ljudstvo. Kaj so na primer pomagale lepe domorodne pesnice ter razni izpodbujajoči spisi teh odličnih mož, če pa jih ljudstvo ni moglo izkoristiti, ker ni znalo brati. Še pred dobrimi 60. leti so bile »Novice« edini slovenski časnik, pa še te so imele komaj 500 naročnikov v celi deželi, kaj pa še le na kmetih. Tu je bil pa seveda takrat časnik še bela vrana.

To so bili res žalostni časi, ko je naš kmet ves teden v potu svojega obraza trdo služil svoj borni kruhek, v nedeljo dopoldne malo pomolil, popoldne je pa s tisto fajfco v roki, ki so ji rekli tefka, hvalil ali pa grajal vreme, tožil čez slabe čase ter se udal v svojo žalostno usodo, češ, bo že Bog preložil.

Šele leta 1848. je zapihal nov svež veterič po naših livadah in ljudi nekaj predramil. Toda tudi to leto ni še prineslo trajnega prebujenja med naš narod. Ljudje niso bili dovzetni za napredek, ker so bili premalo podučeni. V teku več stoletij je narod tako zelo duševno zaostal in se udal v svojo žalostno usodo, da niti ni upal misliti na boljše čase, kaj šele, da bi se lotil dela za svoje prerojenje.

Pojavilo se je pa vendar le vedno več takih mož, ki so imeli vneto srce za svoj narod in so se tudi v resnici žrtvovali zanj. Njih izpodbujajoče besede so donele širom slovenske domovine, kakor glas vpijočega v puščavi, toda končno je vendarle njih bojni in budeči klic našel med narodom toliko odmeva, da se je ljudstvo začelo dramiti in zavedati svojega nezno-

nega položaja. Ljudstvo je prišlo namreč do spoznanja, da ima pač veliko dolžnosti, a malo ali nič pravic. Dasi je bilo rečeno: vsi narodi v državi so enakopravni, vendar je bil še vedno Nemeec gospod, Slovence pa hlapec.

Zato ni čuda, da se je ljudstvo naveličalo tega suženstva, temveč si je hotelo na vsak način priboriti svoje pravice.

Toda, kako naj se vojskuje za svojo boljšo bodočnost — brez orožja — brez izobrazbe?

Pred letom 1848. smo imeli namreč na vsem Kranjskem celih 95 šol. Izmed teh je bilo 12 nemških, 60 nemško-slovenskih in le 23 slovenskih. Te številke nam jasno kažejo, da je bil kmet — to je masa naroda — popolnoma zapostavljen in da je le meščan in graščak imel priliko in nekaj pripomočkov za svojo izobrazbo.

Temu se ni čuditi, da je bila slovenščina na slovenski zemlji tako zapostavljena, če pomislimo, da so bili vsi javni uradi nemški, graščaki, ki so tlačili in izžemali naše prednike, trdi Nemci, meščani pa istotako, če že ne Nemci, pa nemčurji. Da, bili so časi, ko v naši beli Ljubljani nihče niti ni upal na ulici slovensko govoriti, kdor je hotel veljati za izobraženega. Te razmere so se pa seveda, toda le polagoma, boljšale. Šele pred dobrimi 40. leti se je z novo šolsko postavo začelo tudi novo življenje. Od tedaj mora hoditi vsakdo v šolo do izpolnjenja 14. leta, da se nauči vsaj verouka, branja, pisanja in računanja. In že to malo znanja daje človeku, ki ga zna prav obračati, toliko podlage, da se potem vsak še sam lahko nadalje izobrazuje. In že to malo, kar so si ljudje pridobili v ljudski šoli, jim je pripomoglo do razmerno jako velikega napredka.

Zato se mora priznati, da je zasluga šole, da je ljudstvo tako rekoč od mrtvih vstalo in da si zna na vseh koncih in krajih pomagati na boljše.

Pred letom 1848. smo imeli v deželi 95 šol, a danes jih imamo 398.

Ta velikanska sprememba se pa tudi na vseh koncih in krajih pozna. Povsod se vidi vesel napredek v kmetijstvu, rokodelstvu, trgovini in sploh na vseh poljih človeškega delovanja. Med tem, ko je pred 50. leti našega kmeta sin ob najugodnejši priliki komaj prišel tako daleč, da je postal duhovnik, mu je danes odprta pot do najvišjih služb v državi. In res veliko zdravega jedra se je pokazalo med našim narodom, odkar ima dostop v šolo. Poprej so se vsi dobri talenti izgubljali, a danes se pa mi Slovenci že lahko ponašamo z duševnimi velikani, katere občuduje ves izobraženi svet. Naš narod je toliko nadarjen, da si že na tej podlagi, ki mu jo daje ljudska šola, zna pridobivati večje obzorje. S tem si pa tudi vé in zna izboljšati svoj položaj.

Posebno se bo pa povzdignil naš narod takrat, ko nam bodo naši nasprotniki mo-

rali dopustiti več višjih šol. In ravno tega časa se pa boje naši Nemci in Lahi in vsi njihovi skrivni zavezniki, ker predobro čutijo naše zmožnosti, ki silijo na dan tako, da se more že z neko gotovostjo preračunati čas našega vstajenja iz tistega groba, v katerega so nas tekom časa položili domači in tuji Turki.

Da, izobrazba, to je solnce vsega življenja. Neizobražen narod je povsod le suženj. Vsakdo ga izkorišča po svoje in se debeli od njegovih žuljev. Zato si pa moramo kolikor mogoče že zdaj sami pomagati do izobrazbe. Bodo že prišli časi, in to še precej kmalu, da ne bodo naši nasprotniki mogli več ovirati našega razvoja. Morali nam bodo dovoliti potrebnih šol, v katerih bomo tudi Slovenci dobivali trdno podlago za vse stanove.

Saj za dežjem vedno pride solnce, in naša odločnost, delavnost in doslednost nam bo razgnala temne oblake in tudi na našem nebu bo zasijalo solnce življenja.

Take in enake misli so nas že pred leti napotile, da smo si ustanovili domačo knjižnico, iz katere naj bi dobivali poduka in razvedrila. Družba sv. Mohorja sicer daje vsako leto svojim članom po šest knjig. Vendar je pa to za človeka, ki bi rad kaj napredoval, vse premalo. Res, da imamo mi kmetje prav malo časa za branje, toda vsak izmed nas uvideva od dne do dne bolj, kako potrebno je prebirati dobre časnike in knjige. S tem se človek vadi misliti in prav motriti svoj položaj. Kolikor bolj pa človek zna misliti, toliko bolj si zna uravnati svoje življenje ter vse svoje hiševanje. Kdor s paznim očesom zasleduje splošni razvoj v državi, lahko vidi, kako dandanes že država skrbi za izobrazbo rokodelcev in trgovcev, ker je čisto naravno, da štokovno izobražen človek veliko lažje služi svoj kruh, kakor pa neizobražen.

Mi kmetje imamo pa eno samo kmetijsko šolo v deželi, kar je gotovo velika krivica za kmečki stan. Tok časa zahteva, da bi se pri vsaki večji ljudski šoli morale snovati zimske kmetijske šole, katere bi lahko obiskovali vsi šolji odrasli fantje, ki mislijo ostati doma na kmetiji. Toda do takih šol imamo še daleč, ker za nje še nimamo učiteljev. Kar pa imamo za kmeta delavnih učiteljev, jih pa naši klerikali brezobzirno preganjajo. Saj smo to ravno pri nas videli, ko so nam vzeli našega vodjo gosp. Žirovnika, ki je storil v naši fari za nas kmete več, kakor vsi fajmoštri s kaplani vred, odkar fara sploh stoji. Gospodje imajo za nas veliko sladkih besedi, ne store pa ničesar takega, kar bi nam služilo v izobrazbo in gospodarsko korist. Naši ljudje so pa še tako zaslepljeni, da niti ne zahtevajo za svoj stan šole in le upajo in čakajo, kdaj nam bodo dali potrebnih šol tisti ljudje, ki se izobrazbe boje. Toda mi ne smemo čakati, kdaj se nas bodo spomnili merodajni go-

spodje, temveč si moramo pomagati sami, da se čim prej dokopljemo do boljšega položaja.

Zato smo si pa osnovali izobraževalno društvo, da z združenimi močmi skušamo doseči več izobrazbe in ž njo več samozavesti. Kolikor več bomo pa imeli duševne samostojnosti, toliko bolj bomo vedeli prijemati deželo in državo, da skrbita za našo izobrazbo s strokovnimi šolami. Saj kmet ni zato na svetu, da bi samo delal, molil in trpel, ampak hoče tudi nekaj poštenega, človeku vrednega življenja uživati in se kako uro z veselimi veseliti.

Politični pregled.

Kranjski deželni zbor.

Kranjski deželni zbor je sklican dne 5. oktobra. Na dnevni red prihodnjega zasedanja pride med drugim tudi že v zadnjem zasedanju sprejeti mestni statut ljubljanski in občinski volilni red za ljubljansko mesto. Kakor znano, so v zadnjem zasedanju klerikalci in Nemci tako površno zvarili statut in volilni red za Ljubljano, da ga vlada ni hotela potrditi. V prihodnjem zasedanju bodo klerikalci in Nemci največje neumnosti popravili in potem ni nikakega dvoma, da bi vlada ne potrdila po klerikalnih katoličanih in nemških brezvercih sklenjenega volilnega reda. Saj pridejo po tem novem volilnem redu v občinski svet ljubljanskega mesta tudi — Nemci. Klerikalni poslanci bodo pa še vedno tako predrzni, da bodo trdili, da so oni najboljši Slovenci!

Štajerski deželni zbor.

Dne 20. septembra se je otvoril štajerski deželni zbor. V preteklem zasedanju deželni zbor ni mogel delovati, ker so slovenski poslanci obstruirali. S tem pa svojim volilcem niso prav nič koristili, škodovali pa mnogo. Po nesrečah prizadetim kmetom so odpadle razne podpore; vinogradniki niso dobili brezobrestnih posojil, kar bi se bilo gotovo zgodilo, če bi slovenski klerikalci ne bili obstruirali. Ustavila so se tudi dela pri rekah in hudournikih, tako da bodo lahko še dalje s poplavami delali škodo slovenskemu kmetu. Slovenski kmet postaja radi tega nezadovoljen, kar čutijo tudi klerikalni poslanci, zato zdaj ne vedo, ali bi šli naprej, ali bi šli nazaj: ali naj v svoji trmi še dalje rinejo z glavo skozi zid, ali naj se začno pametno pogajati z Nemci. Na štajerskih klerikalnih poslancih se vidi ravnotako, kakor na kranjskih klerikalcih, da jim ni čisto nič za kmeta.

Nemški cesar v Avstriji.

Že nekaj časa sem se mudil nemški cesar Viljem v Avstriji. Najprej je obiskal svoje prijatelje Madžare. Viljem je zelo previden politik, zato je njegov obisk pri Madžarih popolnoma umljiv. Nemški ce-

sar si hoče za vse slučaje pridobiti naklonjenost madžarskega naroda. Te dni se je Viljem mudil na Dunaju. Dunajčani so mu priredili navdušen sprejem. Nemško časopisje ga proslavlja y tako bleščeči luči, da ostane avstrijski cesar popolnoma v ozadju. Kaj bi bilo, če bi tako sprejeli avstrijski Slovani kakega slovanskega vladarja?

Dolenjski novičar.

d Hribar in belokranjska železnica.

Jare je na shodu v Metliki priznal, da je Hribar dobil mastno pečenko za Ljubljano v obliki 900.000 kron, ki jih je odpisal finančni minister ljubljanskemu mestu, ker Hribar ni obstruiral. Tako bi tudi Belokranjci že zdavnaj lahko dobili železnico, če bi jo klerikalci ne zavlačevali Belokranjcem na škodo iz gole sebičnosti dr. Šusteršiča, ki bi rad sam postal minister in pri tem sam nepremišljeno dela in vodi obstrukcijo na škodo ljudstva. On bi rad dobival mastno plačo kot minister, ljudstvo mora pa radi njegove sebičnosti in dobičkaželjnosti — trpeti. Jare se pa na shodih še poteza za obstrukcijo.

d Belokranjska železnica bode odprta 1. oktobra, tako je obljubljal Šuklje po časopisju za časa volitev. Prvi oktober bode kmalo tu, Šuklje je postal po zadnji volitvi deželni glavar, a železnica se še niti pričela ni graditi. Sedaj zopet obljublja železnico Jare. No, tudi on ne bi imel več časa misliti po volitvah na železnico, kakor je storil to Šuklje, ki je s pomočjo kmetov prišel do lepega premoženja, a je kmete grdo z železnico opeharil. Šuklje se za to železnico sploh nič brigal ni. Sedaj Jare vso krivdo zvraca na ministre, pri katerih pa Šuklje sploh bil ni. Tako dela »SLS.« v državnem zboru za kmeta. — Seveda, če se voli take poslance.

d Kako profesor Jare zasramuje kmete. Na to, da se je profesor Jare našim volilcem sam vsilil, ne ve ničesar drugega povedati, kakor, da če se najde kak kmet za državni zbor, ki bo tako sposoben za poslanca, kakor on, se mu takoj umakne in bode še sam se toliko ponižal, da bode zanj agitiral. Profesor Jare naj verjame, da če bi šel kak kmet študirat in bi študiral toliko časa kakor on, da bi potem bil še morebiti mnogo bolj sposoben za poslanca, kakor ošabni profesor, ki se nam sedaj dobrika, potem ga pa do volitev zopet ne bode blizu, kakor Šukljeta.

d »Ne kradi — ne blaga, ne časti, ne dobrega imena svojemu bližnjemu!« Tako je oznanjal prof. Jare v Metliki volilcem. Mi smo zadnjič dokazali, kako je profesor Jare zadnjič namenoma kradel čast in obrekoval učiteljstvo, na to pa Jare, »Slovenec« in »Domoljub« kar molče. Morebiti bi nam pa prof. Jare vedel povedati, kje so ona ukradena pisma, ki jih je nekdo ukradel nekemu v Železnikih, in če ni tudi

prof. Jare imel v rokah ta ukradena pisma? Gospod profesor, s pomočjo tatvine preganjati v deželnem šolskem svetu učiteljstvo, to ni krščansko!

d Kaj še očitajo Ganglu! Na nekem shodu mu je zaklical neki fajmošter, kaj da je vendar govoril v Novem mestu. Na to mu je gosp. Gangl odgovoril, da ničesar, kar bi ne mogel zagovarjati. Fajmošter mu nato pokaže »Slovenca« in pravi: »Saj je tu vse pisano!« Gosp. Gangl mu na to ponudi, da mu da ves govor dobesedno natisnen, kar je pa »katoliški« duhovnik raje odklonil in raje verjel lažem v »Slovenca«, kakor da bi se prepričal na podlagi dobesednega govora.

d Brezobrestna posojila vinogradnikom radi slabe letine bode predlagal v deželnem zboru prof. Jare. Ta predlog so mislili staviti že napredni poslanci v deželnem zboru, pa je moral že o tem kje izvedeti Jare in je hitro to vzel za svojo misel. Saj nam je vseeno, kdo že predlog stavi, samo da dobe podporo oni, ki so jo res potrebni. Le tako izkoriščanje in sebičnost prof. Jarca, da izrabi slabo letino sebi v korist, da to izkorišča pri volitvah, to ni prav čedno.

d Vinski davek in profesor Jare. Takrat, ko se je nalagal davek na pivo, so se klerikalni poslanci tudi zelo zavzemali za davek na vino. Eden prvih je bil profesor Jare. Ostro ga je glede piva zavračal poslanec Gangl in je poudarjal, da se tega ne sme storiti, ker bi bili s tem najbolj prizadeti nižji sloji. Istotako je posl. Gangl, kot domačin vinorodnih krajev, zavračal davek na vino, ker bi bila s tem prizadeta Bela Krajina in tamošnji vinorejci. Ganglu se je pridružil tudi klerikalni poslanec Matjašič, ki je istotako nastopil zoper nameravani davek na vino, ki so ga mislili vpeljati klerikalci tedaj, ko je koristi Belokranjcev zastopal Šuklje in je bil celo on deželni glavar. Tako zastopajo klerikalni poslanci koristi svojih volilcev. — Že tedaj je Gangl obvaroval Belokranjce pred novim bremenom.

d Profesor Jare in učiteljstvo. Profesor Jarca javno pozivljamo, da javno dokaže, kdaj je kak napreden učitelj hotel vreči duhovnika iz šole, in kateri učitelj je bil to. Lagati in obrekovati pošteno učiteljstvo je lahko, a dokazati je malo težje. In taki ljudje se vsiljujejo našim volilcem in pravijo, da so »krščanski poslanci.«

d Iz Mirne peči. Dasi so že pri obrekovanjih na shodih kmetje zmigavali z glavami, ko je omikani profesor Jare trosil lažnjive vesti o učiteljstvu, so po zadnjih poročilih v »Slovenskem Domu« se kar javno zgražali, kako da si upa »krščanski« poslanec tako očitno lagati.

d Iz Velike Loke. Z neko nervoznostjo se pripravljajo naši klerikalci na občinske volitve, ki bi se imele že zdavnaj vršiti, pa do danes še ne vemo dneva volitev.

Župan našteva polno zadržkov: enkrat je moral pomagati pri oddaji nekega posestva v najem, drugič se vrši neki semenj nekje pri Novem mestu, ki se ga udeleži skoro gotovo tudi kak klerikalec. Vse to so vzroki, da do danes še niso razpisane volitve. Čutijo namreč, da ne bo šlo vse tako gladko, kakor pri prejšnjih volitvah, ko se ni nihče zmenil za volilni imenik in so iz prvega razreda naše volilce pomedli in svoje, ki niso še nikdar v prvem razredu volili, notri potaknili. Pa tudi ljudstvo ne verjame več, da je pri volitvah vera v nevarnosti. Po »Domoljubu« že zopet javkajo, kaj bo z vero, ako ti pregrešni loški liberalci pridejo v občinski odbor. Povejo jim danes odkrito, da cerkev radi nas ni prav nič v nevarnosti, v nevarnosti pa so kandidature farških kimovcev. Kako umazano agitirajo naši črnuhi, naj bo naveden en slučaj: Pripovedujejo okoli, kako do useš da je zadolžena naša požarna bramba, in ves ta dolg bo morala plačati občina, ako zmagajo liberalci. Take nesramne laži smo mislili, da kak Kristusov namestnik vendarle ne more biti zmožen. Niti vinarja nismo prejeli od občine za požarno brambo in ga tudi ne bomo, ker to bomo plačali mi in drugi zavedni občani, ne do bi trpela občina pri tem le vinar škode. Vse drugače pa je z vašo zadolženo mlekarino, ki bi jo radi spravili občini na vrat. To vam lahko dokažemo. Sedaj pa še nekaj. Naš župnik Povše se je tožaril dolgo časa. Seveda je mož propadel in moral je plačati okoli 2000 K stroškov. In kaj se domisli njegov kolega iz Čateža? **Pri občinski seji predlaga, naj plača občina Povšetove stroške.** Tukaj se vidi skrb dobrega občinskega odbornika za občino. Torej to so kmečki prijatelji! Pravijo, da se gre za vero, gre se jim pa le za to, da napolnijo svoje nikdar polne žepe na stroške kmeta. Kmetje, drugi teden vsi k volitvi in oddajte svoje glasove možem, ki ne klonijo pred vsakim človekom svojega tilnika, ki živi samo od vaše milosti.

d Iz Mokronoga. Res ne vemo, koga naj primemo za ušesa, ali krajni šolski svet, ali šolskega vodjo Pirnata, ali oba. Pomislite: v šoli hočejo prenoviti sobne peči. Naroče v Ljubljani pečarja, in ko ta pride, ni pripravljenega nobenega materijala. Pečar pa se zadovoljno smeje, saj ima vsak dan 8 K, če tudi cel dan v podstrešju spi. In res je čakal pečar dva dni na materijal. Kdo je torej vzrok, da ima občina 16 kron popolnoma nepotrebnih stroškov? Gospod vodja in krajni šolski svet, ali se jih vama ne zdi škoda? Menimo, da bi za ta denar dobil lahko marsikak reven učenec šolske zvezke ali kake druge šolske potrebščine. Pa to še ni vse. Vsakdo ve, da barvanje sten z emajlom zahteva že nekaj strokovne izobraženosti, le naš Pirnat je bolj »kunšten«. Oddal je delo dvema 16letnima fantičema, ki še do takrat nista imela drugega čopiča v rokah,

kakor tistega, s katerim matere peči izmetajo, predno vsajajo kruh. In vendar emajl stane denar, delo zopet denar, in nazadnje vse zafušano. Pomislite, dragi kmetje, vse to gre iz vaših žepov, saj Pirnat ne plača za to niti vinarja. Vi pa molče trpite, da se po nepotrebnem zapravlja vaš denar in še celo poslušate, kako ga hvali župnik Bukovec. Ali mislite, da je vse resnično, kar vam kak duhovnik natvezi? Naj še omenimo, kako se zida ograja. Zidarji morajo vedno čakati, ali na pesek ali na vodo, ali na kamenje. Vse to brezdelje pa zapiše gospodar na račun krajnega šolskega sveta. Zakaj, zopet ti stroški, katerim bi se dalo ogniti, a vrhu tega bi bilo delo prej končano. Saj ne kritiziramo za to, ker morda boli to le nas naprednjake, o ne, to boli tudi vas, ljubi klerikaleci, saj tudi vi plačujete davke in razne naklade. Ne pustimo torej, da se razmetavajo naši novci, kakor se zljubi nekaterim gospodom.

d Iz Št. Petra pri Novem mestu. Dne 18. septembra je minilo leto dni, kar so se vršile pri nas občinske volitve. Pri teh volitvah so bili napeli kaplan Andrej, po domače Stenovec, župnik Češark in umirovljeni orožnik Šink vse svoje sile, da vržejo z županskega stola priljubljenega kmeta Florjančiča. Umirovljeni orožnik Šink, ki je bil pri nas še pred letom poštni upravitelj, je noč in dan pomagal kaplanu in župniku delati načrte, kako bi bolj gotovo vrgli Florjančiča. Ker se tukajšnja duhovnika nista mogla drugače maščevati Florjančiču, sta mu prepovedala hoditi v zakristijo. To je tako malenkostno maščevanje, da je škoda, da se duhovniki radi takih malenkosti dajejo ljudem v zobe. S takim postopanjem duhovnik pokaže, da je njegovo srce polno sovraštva. V takratne občinske volitve je posegel sam premilostni knez in škof ljubljanski, kajti kakor so takrat imenovani trije možakarji zatrjevali, je škof odločno prepovedal, da bi bil izvoljen za župana kak kmet, ki ima gostilno. Omeniti je namreč treba, da ima Florjančič gostilno. Mi ne verjamemo, da bi bil škof kaj takega ukazal, ampak to si je troperesna deteljica sama izmislila. To bi bilo tudi čudno, da bi župan ne smel biti na gostilni, saj je gostilna celo v vsakem farovžu. Župnik in njegova kuharica spijeta več vina v enem letu, kakor pa gostilničar in njegova družina v desetih letih. Z raznimi lažmi so spravili omenjeni trije »katoliški« možje, ki so pa slabši verniki, kakor marsikak liberalce, v občinski odbor večino svojih kimavcev. Sedanji župan je sicer poštna duša, vendar je povsem odvisen od farovža. Bivšega orožnika in poštne upravitelja Šinka je pa za njegove hujskarije proti Florjančiču kmalu zadela pravična kazen. Kakor je on prej po krivem obrekoval Florjančiča, tako je pozneje Florjančič popolnoma opravičeno ovadil Šinka tržaškemu poštnemu

ravnateljstvu radi nerednosti na pošti. In Šink je odletel s pošte, kakor je bil dolg in širok. Možak torej, kakor je bil hud klerikalec, vendarle ni imel dosti vere. In taki so vsi tisti priganjači klerikalne stranke, ki ob raznih volitvah agitirajo za klerikalne kandidate. Agitatorji in kandidati trdijo, da jim gre za vero, v resnici so pa sami brezverci. Gre jim samo za njihov žep in za brezskrbno življenje. In dokler bodo obdržali kmeta v nevednosti, dokler kmet sam ne bo mogel soditi, kaj je prav in kaj ni prav, toliko časa bodo živeli klerikalni brezverci prav dobro — na račun kmeta. Ne dvomimo čisto nič, da bo končno tudi slovenski kmet uvidel, da zanj ni koristno, ako vodijo kmetstvo politike farovži in farovski prijatelji, kakor so to uvideli kmetje v drugih državah.

d Iz Št. Ruperta. Pri občinskih volitvah dne 12. in 13. t. m. so zmagali sijajno v vseh treh razredih vrli napredni kmetje. Bil je to hud poper za našega kričača, vsem dobro znanega kaplana Štrajharja. »Ljudska volja je zmagala in poštenost bo vladala!« S tem geslom stopamo v novo dobo, ki bode rodila zopet mir in prijateljstvo. Nikomur ne želimo slabo, in nad nikomur se ne bodemo maščevali. Želimo samo pravično in pošteno gospodarstvo, katero bode vodil za kmeta vestno in vzorno edino le njegov odkriti prijatelj, to je kmet sam. Pustite kmetu, kar je njegovega in držite se tega, za kar ste nastavljeni, izučeni in plačani, in prav lepo se bodemo razumeli. Vaše repenčenje na prižnici, kakor ste se lahko prepričali, prav nič ne zaleže pri treznih kmetih, ker oni dobro vedo, da Vam ni za stvar, pač pa samo za komando. Radi bi nas eksercirali, ali za enkrat ste se zopet ušтели. Ravno tiste sleparje, obrekovalce, lažnike in ne vem vse naštetih, kakor ste jih še obrekovali, so naši razsodni kmetje, davkoplačevalci, spoznali za bolj poštene, kakor Vas, hujskace in obrekovalce. Kar se pa tiče tistih treh tičkov, katere imate gospod kaplan baje že v pesti, ki so govorili resnico in opozorili kmeta na Vaš tisočerni dolg mlekarne, Vas pozivamo, da ukrenete potrebne korake pri sodnji. Se bode vsaj posvetilo malo v Vaše temno gospodarstvo in odkrilo Vaše velikanske dolgove. Vem še veliko, in vse iz zanesljivega vira. Vemo tudi pogoje deželne in državne podpore. Ste razumeli?

d Iz Št. Ruperta. Prenehali so za kratko dobo glasovi iz naše prekrasne doline, in skoro bi kdo mislil, zaspali so, podlegli so. — Nismo zaspali in tudi se ne vdali. Delali smo mirno, vztrajno in dosledno, brez hrupa in sovraštva. Letošnje leto je bil oddarovan Št. Rupert z najlepšim in najpleminitejšim novoletnim darilom, z dično Ciril-Methodovo podružnico. Bojazen nas je mučila, da smo šibki in vrhu tega nam je vsestransko nasprotovanje naših domačih bratov skoro vdahnilo v naša

srca obup. Nemo pa smo zrli le par trenutkov v megleno bodočnost in čakali boljših časov. Odločitev je morala pasti takoj. Ali naj bode naša podružnica med delujočimi ali ne. Kocka je padla in hvala bogu, srečno. V četrtek, 8. t. m., se je vršila naša prva veselica, ki je jasno pokazala, da ima podružnica vrlih, navdušenih in požrtvovalnih članov v obilici. Marsikateri nas je naravnost iznenadil s svojo vneto požrtvovalnostjo. Ne čas in ne sredstva se mu ni smililo. Videli smo pa tudi, da nismo tako osamljeni, kakor smo prej mislili. Sobojnikov v soseščini imamo veliko. To so nam jasno pokazala dična sokolska društva, ki so nam izkazala bratstvo v polnem pomenu besede. Prvi pogled na krepko in vrlo četo in pa besede brata staroste mokronoškega »Sokola«, katere je govoril pri sprejemu in odhodu, so nas ganile do solz.

»Sokoli« so prišli, ker jih je klicala domovina,

In »Sokoli« bodo zopet prišli, kadar jih bo domovina potrebovala!

To so bile njegove zadnje besede. Krašen nastop telovadcev je dosegel sijajen uspeh. 28 telovadcev je izvajalo celjske proste vaje dokaj točno. Najbolj je seveda ugajala telovadba na orodju kateri je sledilo občinstvo z nepopisnim zanimanjem. Vrsti Mokronog-Št. Janž in Trebnje sta bili svoji nalogi popolnoma kos in jo častno rešili. Z vso dovršnostjo in eleganco pa je nastopila novomeška vzorna vrsta na drogu in na bradlji. Prvič so bili bratje Sokoli v Št. Rupertu, ali ne zadnjič. Vtisnili so nam pa že pri prvem prihodu v srce neizbrisno geslo:

»Ne vdajmo se!
Krepimo se!«

O veselici ne bom govoril več veliko, ker nam je sokolstvo najboljše jamstvo, da je tudi zabavni del veselice dobro uspel in da je vsakomur igralo veselo srce. Prekrasne slovenske pesmi, katere je pel pevski odsek mokronoškega »Sokola«, so dvigale veselje vedno višje in višje, in »Lepa naša domovina« in »Hej Slovani« pri slovesu sta privedli veselje do vrhunca. Ves trg pred cerkvijo je mrgolel navdušenih pevcev in iz par sto grl je donela slovanska himna. Bili so to presladki trenutki, ki nam ne izginejo nikdar iz spomina. Tudi burka »Trije tički«, katero so igrali domači diletantje-začetniki, je imela lep uspeh. Kratko rečeno: Bil je to najlepši dan, kar jih pomnimo v Št. Rupertu. Naši dični družbi je prinesel okrog 450 kron čistega dobička, kot jubilejni dar. Hvala vam najtoplejša, vrli okoličani za odprto srce, katero ste imeli za nas ta slavnostni dan.

d Iz Št. Jerneja. V nedeljo, dne 18. t. m., se je vršila občinska seja, katera je bila sklicana vsled nezaupnice, ki so jo izrekli po duhovniku nahujskani odborniki,

županu Fr. Novoseleu. Udeležilo se je je mnogo poslušalcev, ki so z napeto pozornostjo pričakovali otvoritve. Sejo je otvoril župan s primernim pozdravom, izražajoč ogorčenje nad onimi, ki so ga tako oblastno obsodili. Na to je prebral pred občinstvom sledečo izjavo: »Prejmi gospod Novoselec Franc, župan v Št. Jerneju. Podpisani občinski svetovalci in odborniki občine Št. Jernej vam izrekamo zaradi vašega nedelovanja v občinskem uradu kakor tudi zunaj urada, in ker nimate smisla za blagor občine, katere ste predstojnik in tudi ker se ne zavedate, od katere stranke ste bili izvoljeni županom, popolno nezaupanje. V Št. Jerneju, dne 8. septembra 1910. Sledi 17 podpisov. — Iz te izjave lahko vsak razumen človek spozna, da je to skrajna otročarija. Največjo vlogo pri tem so igrali glavni klerikalni zagrizenci, ki poslušajo vsak glas farovške komande. Odlično mesto za ta čin zavzemata seveda Janez Krhin ml. in Janez Rebselj, sosebno zadnji. V izjavi se županu Novoseleu predbaciva, da se naj zaveda, od katere stranke je bil izvoljen, nakar je ta pripomnil, da se ni silil in da ni posetil nikdar nobenih tajnih shodov. Ko je župan vprašal podpisance, so le-ti iz svojega prepričanja ali mišljenja podpisali izjavo, so se nekateri izgovarjali, da radi sejmov, dočim drugi niso mogli navesti nobenega vzroka. Večina se je izgovarjala na Rebselja, češ, on je odgovoren za vse. Višek hinavščine se je v pravi luči pokazal na teh možeh šele, ko jim je župan prebral dopis glavarstva, ki se glasi: C. kr. okrajno glavarstvo v Krškem s tem potrди, da je delovanje gospoda župana Franceta Novoseleca v vsakem oziru v z g l e d n o. Prevzel je občinski urad kot novoizvoljeni župan v največjem neredu, a v kratkem času se mu je s požrtvovalnim delovanjem posrečilo občinski urad popolnoma spraviti v red tako, da je sedaj občinski urad v Št. Jerneju po zaslugi gospoda župana Novoseleca v najlepšem redu, in da je njegovo uradovanje vzgledno. V celem političnem okraju krškem je malo občin, ki bi tako izvrstno uradovale, kakor občina Št. Jernej. C. kr. okrajno glavarstvo v Krškem, dne 9. septembra 1910. — Žarki prave svetlobe so posijali med te klerikalne peteline, ko so slišali gorenjo izjavo. Tu se vidi sedaj velikanska hinavščina gotovih ljudi, ki so iz same škodoželjnosti ruvali proti županu. Kje so pravi vzroki? Zakaj ste dali tajno nezaupnico in ne javno? Vidi se, da tiči v vas črn strup zaslepljenosti, ki vam daje najgrša sredstva v dosego vašega namena. Toda s tem niste ničesar dosegli. Vama pa, Rebselj in pa Krhin, polagamo na srce nauk, da se oprimetá bolj vsak svojega gospodarstva, pustita pa občinsko gospodarstvo pri miru in pripustita tistim, ki znajo boljše gospodariti. Čutili smo se poklicane, da objavimo to podlo klerikal-

no divjanje zoper moža, katerega so si sami izvolili, ki jim pa sedaj ni vseč, ker neče tako plesati, kakor hočejo ti nebodijltreba klerikalni modrijani, ampak je ostal nepristranski. Zapomnite si: po njihovih delih jih boste spoznali!

d Živinska žena. Zvečer dne 15. t. m. je prišel gostač Andrej Obreza s Klanca, v litijskem okraju, nekoliko pijan domov. Žena ga je začela takoj zmerjati, vrgla ga je na tla ter davila za vrat. Slednjič je moža polila s petrolejem ter ga zažgala. Prepeljali so zelo nevarno opečene-ga Obrezo v deželno bolnico, ženo so pa zaprli.

d Jelen v Zagorski dolini. Le redko se dogodi, da se priklati še kak jelen v kranjske gozdove. V Zagorskem pogorju so pa že dlje časa tožili kmetje, da jim dela jelen precejšnjo škodo po njivah, kar se pa seveda ni verjelo. Dne 18. t. m. se je pa napotilo nekaj mladih lovcev prepričati se, kaj je na tem resnice. In res pripode psi po večurnem čakanju korenjaka jelena, katerega so trije dobro merjeni streli smrtonosno zadeli. Tekel je še kakih tisoč korakov ter se preganjan po posih zvrnil mrtev čez kakih 10 metrov visoko skalo. Lovišče je eno najboljših na Dolenjskem ob Savi ter se nahaja že čez 20 let v rokah g. Zimmermanna, trgovca in posestnika v Zagorju.

d K notici: »Sodraški poštenjak Anton Lovrenčič«, ki je izšla v zadnji številki našega lista, pripominjam, da je prišla brez vednosti odgovornega urednika v list. Na podlagi poizvedb, ki smo jih ukrenili, danes izjavljamo, da ta notica ne odgovarja resnici in da smo g. Antonu Lovrenčiču storili veliko krivico, podtikajoč mu dejanje, s katerim ni on prav v nikaki zvezi. Izjavljamo, da nimamo prav nobenega povoda dvomiti o njegovi poštenosti, in obžalujemo, da smo se, četudi nehote, dotaknili njegovega dobrega imena, kar s to izjavo lojalno popravljamo.

Uredništvo.

Gorenjski novičar.

g Zdravstveno stanje Št. Vid obsega osem občin in sicer: Št. Vid, Zgornja in Spodnja Šiška, Ježica, Medvode, Šmartno, Černuče in Podgorica. 19. t. m. vršila se je v Št. Vidu volitev odbora zdravstvenega sveta. Kako malo se občine zavzemajo za to potrebno korporacijo, se povzame lahko iz tega, da se zadnje tri imenovane občine niti volitve udeležile niso. Bodi omenjeno, da so k volitvi pristopni le župani in starejšinstvo. Novoizvoljeni odbor sestoji iz sledečih gospodov Anton Vilfan, Anton Belc, Ivan Zakotnik, Alojzij Pogarčnik, Josip Šusteršič, Val. Cirman, Simon Juvan, Edv. Zelenka, Fr. Ojster; namestniki: Vid Merhar, Jos. Arhar, Franc Šusteršič.

Notranjski novičar.

n Iz Borovnice nam pišejo: V Borovnici je kolera. Tako je konstatiral dr. Marolt. Toda njemu tega ne zamerimo, ker vemo, da mož ne more preštudirati vsakega slučaja posebej. Tu je umrlo na škrlatici več nego 30 otrok; obiskal jih je komaj deset. Tudi oseba, o kateri je dr. Marolt rekel, da ima kolero, je bolna na škrlatici. Sicer pa, če se bo kolera tukaj pojavila, jo bo gotovo dr. Marolt dobil najpreje, za to, ker se je tako boji.

n Iz Vipave. Minul je naš narodni praznik, to je »Mali Šmaren«. Na ta dan je prešnja leta po stari navadi prišlo od blizo in daleč polno ljudstva; prišli so tudi domačini, kateri so po svetu po raznih službah raztreseni, da se med svojimi ljudmi nekoliko razveselijo. Do sedaj je bila vedno ta dan v Logu, to je pol ure od Vipave, slovesna služba božja ob 10. uri, katere so se ljudje tudi navadno deležili; popoldan pa je bila navadno v Vipavi plesna veselica i. dr. Do sedaj se je to vedno mirno in nemoteno vršilo; no letos, ozir. lanskoleto so pa naši duhovniki — gotovo po škofovem navodilu — delali na to, da bi se ta starodavni ples odpravil. Posebno pa letos so hoteli ples na ta način preprečiti, rekoč, da ako bo ples, pa shoda ne bode v Logu. In resnično, ti neposlušni Vipavci so bili letos prikrajšani za shod; no, ples pa se je vseeno vršil in popolnoma mirno in ob veliki udeležbi vseh slojev končal. Sedaj lahko sprevidijo gotovi krogi, da si ljudstvo ne pusti kratiti svojih pravic, da bi ga kdo silil, tako se morate veseliti in ne tako — torej vsak po svojem. Radi tega preklicanega plesa, ki je delal nekaterim gospodom toliko preglavic in nepotrebnih skrbi, vršila se je pred dobrim mesecem jako burna občinska seja, kakoršne že dolgo ni bilo v Vipavi. Šlo se je za to, ali se dovoli ples ali ne. No, zmagali so napredni gospodje odborniki s precejšno večino, tako, da upamo, da se prihodnje leto ne bode treba toliko boriti za dovoljenje. Menimo pač, da je najbolje, da se vrši vse, kakor se je vršilo prešnja leta, kar bi bilo za vse najbolje.

n Pevsko društvo v Vipavi namerava prirediti konec oktobra ali v začetku novembra t. l. krasno burko v petih dejanjih »Značnjava nad zmešnjavo«. Natančneje priobčimo prihodnjic.

n Iz Postojne. Za »Sokolski dom« v Postojni so darovali: iz nabiralnikov: gostilna Mislej K 153, gostilna Arko K 574, restavracija Garzarolli K 334, hotel »Ribnik« K 439, »Narodni hotel« K 1728, gostilna Baraga K 448, g. Ernest Hieng K 1, gostilna Zupan za škofovo brošuro K 841, br. Peter Štefin izročil K 930 kot nabrano svoto med juglerji in svati na svatbi g. Bizjaka, najemnina prostora za cirkus K 6, brata Kraigher-Kutin dobljena igra K 186, krocket na Kraigherjevem

vrtu K 458, g. Slavoj Dimnik za modrasa K 2, g. Janko Droll za torto K 1, br. Mirko Pikel K 1 za postavljenje kegljev, ga. Kati Dolene K 2. Vsem cenjenim darovalcem naša najiskrenejša zahvala! Živeli! —

n Iz Gornjega Logatca. Dne 30. avgusta se je od nas poslovil preč. g. Jožef Lavrič, naš dolgoletni župnik, in odšel na svojo novo faro Breznico na Gorenjskem. Tako se čita v predzadnji številki »Domoljuba«, drugače bi farani gotovo ne vedeli, kedaj je zapustil Logatec njihov dušni pastir. Odšel je namreč tiho in nenadoma in razen kaplana ga ni spremil na kolodvor niti eden od njegovih »naklonjenih« faranov. Iz tega se pač najlepše vidi, kakšno »spoštovanje in ljubezen« je užival gospod župnik pri vseh, ki so ga poznali! Seveda Logačani imamo še v dobrem spominu pokojnega blagega gospoda župnika Berganta, ki je bil res dušni pastir v pravem pomenu besede in vsled tega se g. Lavrič ne more čuditi, ako smo se od njega tako hladno poslovili. Nočemo g. župnika Brezničanom naslikati v pravi luči, četudi bi na primer mnogo vedeli povedati, kako čedne namene je zasledoval pri prodaji farovških hoi, kako lepo vlogo je igral pri ustanovitvi fare v Dol. Logatcu, kako vljuden je znal včasih biti proti svojim ovčicam, kako odprto srce je imel za občekoristno stvar i. t. d. V njegovih očeh smo bili sicer liberalni brezverci, in ne vemo kaj še vse. Imamo pa kljub temu še vedno tako krščansko srce, da prizanašamo grešniku, dokler je upanje, da se poboljša. Le to svetujemo Brezničanom v njihovo korist, da možu malo bolj na prste gledajo, če bi se tudi tam hotel lotiti »prenovljenja« kake stavbe. Gosp. župnik se namreč očitno na take stvari dosti ne razume — dokaz: število in način odpiranja vrat pri naši farni cerkvi. Da se bodo mogli Brezničanje res tako lepó posloviti od g. Lavriča, kakor si je v duhu mislil in napisal »Domoljubov« dopisnik, in kakoršno slovo želimo iz srca gosp. župniku tudi mi, mu prijateljsko svetujemo: 1.) naj v cerkvi razlaga in govori o božji besedi in ne, v čigavi hiši se slučajno mudi na počitnicah urednik »Svobodne Misli«; 2.) naj pozabi, da je bil rojen v hribih in naj bo proti svojim, četudi podložnim ovčicam, malo bolj odkrit in vljuden in 3.) naj se ukvarja s politiko samo toliko, kolikor se je ž njo bavil ustanovitelj katoliške cerkve, ne pa njegov naslednik Anton Bonaventura.

n Požar v Baču pri Št. Petru na Krasu. V nedeljo ponoči je izbruhnil v hiši gospodinje Tomšič (gospodar je v Ameriki) nenadoma ogenj, ki so ga baški fantje takoj zapazili ter prišli na pomoč. Rešili so z veliko požrtvovalnostjo iz dima in ognja v sobi spečo ženo in otroke. Kmalu je prihitelo še gasilno društvo iz Zagorja; ki je s svojo vrlo izvežbanostjo (skupaj 22 mož) pomagalo gasiti, da se je

omejil ogenj le na to hišo. Poslopje je bilo zavarovano pri banki »Slaviji« in enako okoli stoječa poslopja; zato je prav, da banka z veliko podporo pomore vrlemu društvu, ki je bilo v kratkem času že tretjič v ognju.

Gospodarstvo.

II. kongres avstrijskih kmetijskih zadrug

se je vršil na Dunaju v dneh od 13. do 17. t. m. Udeležilo se je kongresa tudi več Slovencev. Med referati je omeniti posebno te-le:

Ravnatelj Sedlak iz Prage je poročal o pomanjkanju kmetijskih delavcev. To je od dne do dne občutnejše in velika nevarnost za bodočnost našega kmetijstva. Vsi merodajni krogi naj pomagajo. Staviti bo treba natančno statistiko o izseljevanju v mesta, o razmerah (plača, stanovanje, izobraževanje i. dr.) kmetijskih in mestnih delavcev. — Zakonodajna izpolnitev socialnega zavarovanja z ozirom na kmetijske delavce je potrebna. Misli je treba na nov modern služabniški red. Vstvarjenje majhnih posestev je potrebno. Urediti treba delavsko stanovanjsko vprašanje. Ustanoviti treba urade za posredovanje služb. Doseči se mora za kmetijske delavce na železnicah znižane vožne cene. Zadruga morajo v tem vprašanju sodelovati z uvedbo združnih strojev.

Deželni poslanec Bauchinger je poročal o razkosanju posestev. Država mora v lastnem interesu z vsemi sredstvi varovati malo in srednje posestvo. To je v nevarnosti deloma pred velikimi posestniki, ki so že nebroj malih posestev kupili radi lova, nadalje pred poklicnimi razkosevalci, ki kupujejo posestva in jih v parcelah razprodajajo, navadno z neobičajnim velikim dobičkom. Skleniti bi se morale postave, ki obtežujejo pridobitev pravice lastnega lova. Ustanovljati zadruga, ki bi vodile parcelacije velikih posestev.

Posebno važno je bilo poročilo gospoda Faschingbauerja z Dunaja o draginji živil. Nasprotniki kmetijstva pripisujejo krivdo draginje avstrijskim kmetovalcem. To je neosnovano, ker pridejo ogromne množine potom trgovine z Ogrskega in drugih držav. Vobče pa ta draginja ni specifično avstrijska prikazen, temveč jo je najti po celem svetu. Vzroki: ker se je povsod pospeševala le industrija, kmetijstvo so pa skoraj vse države zamenjale. Prepričani mo vsled tega, da se torej draginji na noben način stalno ne odpomore s sredstvi, kakršno je najnovjše (uvoz argentinskega mesa). Velik del krivde na draginji zadene medtrgovino.

Cesarski svetnik Liebmayr je poročal o generalnih revizijah. Te obstoje v tem, da se povabijo k reviziji kake zadrge vsi vlagatelji, zadrugi in dolžniki, ter se na podlagi dotičnih knjižic primerjajo vsi vpisi v glavnih knjigah. Pri taki reviziji bilo bi mogoče razkriti tudi najbolj skrito napako.

Glede vojaških potrebščin se zahteva, da upošteva vojaška uprava pri nabavljanju kmetijskih pridelkov v prvi vrsti kmetijske nakupne in prodajalne organizacije.

Državni poslanec dr. Holy poroča o potrebi kreditne postave za zadružna skladišča. Le s pomočjo poslednjih moremo izločiti iz žitne trgovine razne špekulante — škodljivce, in ustvariti razmere, ki bodo koristne kmetovalcu in konzumentu.

Poslanec Kottlant poroča o elektrarnah in poroča, da se tudi kmetijstvo posluži električne moči pri kmetijskih strojih.

Vse resolucije k referatom so bile soglasno sprejete.

Ogledali so si udeležniki tudi nižje avstrijsko mlekarstvo na Dunaju. Enakega podjetja bržčas ni na svetu. Ta mlekarstvo dobi na dan 70.000 litrov mleka in je urejena tako, da posreduje direktno med kmetom in konzumentom. — Kongres se je skončal v splošno zadovoljnost. Naj obroditi kmetovalcem obilo sadu!

gd Letošnja vinska trgateg. Iz vseh krajev monarhije prihajajo vesti o slabem stanju vinogradov. Te vesti govore, da bo vsled peronospore, plesnobe in slabega vremena trgateg jako slaba. Edino z otoka Visa v Dalmaciji in iz južnega Tirola prihajajo dobre vesti. Na Hrvaškem pričakujejo samo polovico lanske letine, na Ogrskem četrtino, v Istri komaj tretjino, na Goriškem petino; na Kranjskem bo tudi slaba trgateg. Vsled tega so cene vinu na Kranjskem znatno poskočile. Vina, ki so se pred nekaj meseci kupila hektoliter po 24 kron, se prodajajo sedaj po 50 K in višje. Splošno se sodi, da letošnja trgateg prinese petino lanske. Cene vinu bodo silno poskočile. Gotovo je že sedaj, da se bode vinski mošt lahko prodajal po 50 K hektoliter in da bode cena grozdju silno visoka, kilogram po 36 do 40 vinarjev.

gd Kmetijske razstave v Kandiji. V nedeljo in ponedeljek sta bili v Kandiji pri Novem mestu dve razstavi s premo vanjem. Prva je bila perotninska razstava na županovem dvorišču. Razstavljenih je bilo v primeri z obsežnostjo okoliša premalo kurnikov, posebno gosi in race, še bolj pa purani so bili prepričlo zastopani. Vendar pa je bila razstavljena perotnina še precej lepa, posebno ona družbe Krapš in Ditrich, prvega zavoda za opitanje in rejo perotnine na Kranjskem. Razstavljeni so bili tudi razni stroji in posode za rejo perotnine. Družba Krapš in Ditrich je

poslala na ogled stroj za valjenje jajc. — Potem so bile pri tvrdki Fr. Zimmer na Dunaju izdelane posode za napajanje in krmno perotnine in mlinci za mlenje kosti, ki so zdrobljene dobra hrana perotnini. Te priprave olajšujejo rejo in manjšajo stroške. Sploh bi se morala reja perotnine pri nas bolj gojiti. — V ponedeljek je bila razstava goveje živine in prašičev v Kandiji na ondotnem sejmišču. Razstava je imela namen, da se živinorejci tega okraja s primerjanjem govedi vzpodbudijo k uspešnejšemu napredku živinoreje. Dasi je sejmišče v Kandiji precej obširno, vendar služi le majhen del tega prostora naslovnemu namenu. Tudi razstavljen živina ni izpolnila namenjenega ji prostora. Prašičev je bilo malo pripeljanih; precej iz desk zbitih staj je bilo praznih. Vsekakor pa so bili pripeljani prašiči in svinje z mladiči lepe vrste in dobro rejeni. Vse premalo je bilo pripeljanih bikov, katerih število je znašalo le 15, dočim je bilo zanje določenih 20 premij. Precej je bilo krav, in sicer 65 molznih in 41 telic. Za obe vrsti je bilo izdanih 30 premij. G. Rohrmann, ravnatelj na kmetijski šoli na Grmu opozarja zbrane posestnike živinorejce na nekatere hibe pripeljane živine, katere je treba odpraviti potom umnega živinorejstva.

gd Obiranje, shranjevanje in pošiljanje sadja. Zgodnja jabolka in hruške ne sinesej popolnoma dozoreti na drevju, ker take gnijejo rade in dobe slab okus. Oberi jih torej 8 do 10 dni predno dozore. To velja tudi o jesenskem sadju. Zor mu spoznaš najbolj na pečkih, ki začno rjaveti, oziroma črneti. Zimsko sadje naj pa dozori popolnoma na drevju, predno ga potrgaš. Obiraj previdno, da se ne poškoduje sadje, pa če je le mogoče ob suhem vremenu, in sicer takrat, kadar je drevo že suho. Zgodnje in jesensko sadje naj dozoreva v kakem zaprtem, temnem kraju. Zimsko sadje prezrača kakih 14 dni poprej na kakem zračnem prostoru, predno ga spraviš v klet, ali v kako drugo zimsko shrambo. Zimska shramba ne bodi pregorka, niti presvetla, da sadje ne uvene. Ne zasipaj ga pregosto, zlasti ne finih vrst, ker tako shranjeno sadje kaj rado gnije. Večkrat ga preberi in precej odstrani vse le količkaj nagnite plode. Posebno fino sadje, na primer hruške, zloži na lataste lese, in sicer tako, da se ne dotika plod ploda, in položi na muhe. Pravi okus ima le zrelo sadje, zato uživaj le tako. Dva dneva naredi ta, posebno pri hruškah, velik razloček v okusu. Zanesljivo znamenje, da je hruška zrela, je, če se ti njeno meso pripeclju že uda, če nekoliko pritisneš s prstom. Če je na tem mestu še trdo meso, to kaže, da hruška ni še zrela. Kadar pošiljaš fino, zrelo sadje, zavij vsak plod posebej v mehak papir in zloži sadje v zaboj ali košaro tako, da se ne more med vožnjo prebiti.

gd Prodaja konj v Beljaku. Oskrbovalna komisija c. kr. trenske divizije št. 3 v Gradcu naznanja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da bo dne 4. oktobra t. l. dopoldne prodala na živinskem sejmišču v Beljaku po licitaciji 400 odbranih konj proti plačilu cene v gotovini in kolkovne pristojbine ter 3% kupnine za deželni in krajevni ubožni zaklad za uboge.

gd Par besed o gnojenju ozimin. Oziminam radi gnojimo z domačim ali hlevskim gnojem; vsak kmetovalec ve, da nam daje le dobra zemlja kruha, kolikor ga je za vsakdanje potrebe treba. Želeti bi pa tudi bilo, da nam še nekoliko zrnja tudi za prodajo ostane, kajti brez denarja ne more nihče izhajati. Naši kmetovalci so navedeni, da se pečajo z vsemi kmetijskimi kulturami, in če bi jih pridelovali le toliko, kolikor se jih doma porabi, s čim bi pa potem davek plačevali in skrbeli za druge potrebščine, katerih doma ne najdemo. Če se tudi ne skupi pri eni kulturi bogve koliko, vendar se vsota nabere, če ostane tukaj nekaj in tam nekaj. Gnojiti je torej treba, da bo nam žito rodilo več, kakor ga je za dom potreba. Velike važnosti je pa predvsem vprašanje: Kako in s čim bi se naj najbolj uspešno gnojilo? »S kom pa drugim, ko s hlevskim gnojem,« bo rekel naš kmetovalec. Odgovor je sicer popolnoma pravilen, toda pri tem je le to zlo, da ga nima nikdo toliko, da bi pognojil vsa svoja polja in svoje travnike v oni meri, kakor pač lačna zemlja zahteva. Velikokrat se seje pšenica ali rž za deteljo ali katero drugo rastlino, kateri je bilo prej dobro pognojeno s hlevskim gnojem in je vsled tega dotični kmetovalec mnenja, da potem žitu ni treba gnojiti. To ne odgovarja resnici. V tem slučaju je najboljšje vzeti namesto hlevskega gnoja umetna gnojila in sicer bi se jih potrebovalo na 1 hektar = $\frac{3}{4}$ orala: 150 do 200 kg 40% kalijeve soli (ali 450 do 600 kg kajnita), 500 do 600 kg Tomasove žlindre in 150 do 200 kg čilskega solitra. Ravnanje z umetnimi gnojili je zelo priprosto in sledeče: Kalijevo sol (ali pa kajnit) bomo pomešali prav dobro s Tomasovo žlindro ter to zmes kakih 14 ali 8 dni pred setvijo podorali ali vsaj dobro zavlačili. Neposredno pred setvijo se potrosi čilski soliter in sicer le ena tretjina od vse potrebne množine. Tega gnojila pa ni treba poeje zavlačevati. V obče je navada, da se rabi čilski soliter šele v spomladi kot vrhno gnojenje, vendar se priporoča ga potrositi eno tretjino že v jeseni, da rastline bujno in krepko zarastejo, predno jih dohiti mráz in sneg. In čilski soliter je ravno ono gnojilo, ki povspesuje bujno in hritro rast. Drugi dve tretjini čilskega solitra pa se potrosita v spomladi po vrhu in sicer prvi del, ko se je narava probudila, drugi pa dva ali tri tedne pozneje. Če pa žito po prvem gnojenju s čilskim solitrom v spomladi zelo raste, tedaj se naj drugi del popolno-

ma opusti, ker bi potem žito preveč zraslo in pozneje poleglo. Če je pa kdo zamudil gnojiti v jeseni pred setvijo, tedaj še to prav lahko popravi s tem, da potrosi vsa gnojila — kalijsko sol, Tomasovo žlindro in tretjino čiljskega solitra — po vrhu. Zimska in spomladanska vlaga bodeta že skrbeli, da prodrejo hranilne snovi v spodnje plasti do korenin. Poskusi so pokazali, da je prineslo takšno gnojenje prav leep uspehe. Glede gnojenja s čiljskim solitrom v spomladi je še treba povedati, da s enaj trosi ta ob času, ko so rastline suhe, kajti na mokrih obvisi ter jih lahko osmоди. Gnojenje pa ni pravilno in ne prinese pravega uspeha, če manjka le eno zgoraj navedenih gnojil.

Po svetu.

Strahovita železniška nesreča. V torek ponoči ob 2. uri 20 minut se je pripetila pri postaji Rotenmann strahovita železniška nesreča. Drug ob drugega sta namreč trčila dva brzovlaka, in sicer brzovlak št. 102, ki pride iz Pontabla in vozi na Dunaj, odnosno v Prago, in pa brzovlak številka 101, ki pride z Dunaja. Posledice so bile naravnost strahovite. Med potujočim občinstvom, ki je večinoma spalo, je nastal grozen strah. Pontabelski brzovlak je deloma popolnoma razbit. Takoj po nesreči so potegnili izpod razbitih vozov tri mrtve in 10 težko ranjenih; kmalu nato pa so umrle še 4 težko ranjene osebe. Vled nesreče je znoel višji konduktor dunajskega brzovlaka z imenom Mandl. Strahovito železniško nesrečo pri Rottenmanu na Štajerskem je zakrivil vlakovodja Makotter na brzovlaku, ki je vozil iz Pontablja, ki bi pa moral ustaviti svoj vlak pred postajo. Njegovi nepredvidnosti je sledila takoj grozovita kazen: vlakovodja je bil na mestu ubit. Kurjač Edelböck na dunajskem vlaku je zblaznel. Hotel je neprestano kuriti; nesrečneža so komaj odtrgali od vlaka. V nekem vozu brzovlaka št. 101 je sedel ruski sodnik Bogdanovič. Dozdevalo se je, kakor da spi, toda mož je bil mrtev. Dobil je težke notranje poškodbe. Strašen je bil pogled na truplo dunajskega poštnega ambulančnega uradnika Güntherja, ki je do polovice visel iz ambulančnega voza. Njegova glava je bila popolnoma zmečkana. Med razvalinami brzovlaka št. 101 so se čuli bolestni klici poštnega oficijanta Munichdorferja. Bil je kljub groznim poškodbam vedno pri popolni zavesti. Izvlekli so ga šele po deveturnem napornem delu mrtvega iz razvalin. Ubita sta nadalje nek gostilničar Schachinger in neznana stara gospa. Vsega skupaj je bilo ubitih sedem oseb, 11 je bilo težko ranjenih, 19 pa lahko poškodovanih. Največ so trpeli poštni vozovi. Vreče s pismi so ležale vse navskiž med razbitimi vozovi. Mnogo pisem se je raztrgalo; mnogo jih je ležalo okryavljenih med razvalinami. K

sreči so se našle skoro vse vrednostne pošiljatve, med njimi tudi denarno pismo s 400.000 kronami. Izgubila se je le ena pošiljatev v vrednosti 4000 K in pa neko denarno pismo.

Poskušeno zastrupljenje. 54letni posestnik Frane Mitteregger iz Rötza blizu Judendorfa na Štajerskem se je nedavno poročil z 18letno Rucker, hčerjo nekega delavca, čigar žena ima v Gradcu malo branjarijo. Novoporočeni zakonski par pa ni bil dolgo časa srečen. 18letni ženi ni ugajal 54letni mož. Kmalu ga je zapustila in je šla stanovat k svojemu očetu. Mitteregger se je hotel radi tega sodnijsko ločiti od svoje žene. Zjutraj dne 17. septembra je vstal na vse zgodaj, da se napravi za pot v Gradec. Ko je prišel iz svoje hiše, je opazil, da je za vogalom izginila njegova žena. Bil je že vesel, ker je mislil, da bo zopet prišla k njemu. Toda mlade ženske ni hotelo biti. Mittereggerju sta pomagali pri gospodinjstvu dve ženski. Dne 17. septembra sta bili obe v njegovi kuhinji. Spili sta vsaka čašo kave, ravnotako je spil čašo kave Mitteregger, predno se je z vlakom odpeljal v Gradec. Ženskama je kmalu prišlo tako slabo, da sta obe nezavestni popadali na tla. Šele čez 36 ur sta zopet prišli k zavesti. Mitteregger je pa v Gradcu zdijval, in so ga morali spraviti na kliniko za nervozne. Brez dvoma je torej, da je bila kava zastrupljena. — Uvela se je kazenska preiskava proti Mittereggerjevi mladi ženi, ki je izginila iz kraja. Zapri li so njenega očeta Ruckerja.

Socijalno - demokratično maščevanje. V pristanišču v Havru so našli umirajočega nekega delavca. Glavo je imel tako razbito, da so se mu videli možgani. Koža mu je bila popolnoma potegnjena z glave. Po obrazu je bil tako zdelan, da ga ni bilo mogoče spoznati. Na potu v bolnišnico je mož umrl. Listi poročajo, da imata ta umor na vesti socijalno - demokratična voditelja Boyer in Durand, ki sta nahujskala štrajkujoče delavce na njihovega tovariša, ker se ni hotel pridružiti štrajku. Državno pravdnštvo je izdalo proti obema kolovodjema zaporno povelje radi zapeljavanja k umoru.

Lahkoverne ženske. 38letni Hermann Bischof na Dunaju je osleparil več samostojnih, možitveželjnih žensk za ogromne vsote. Samo neki vdovi je izvabil 30.000 kron. Sleparja so zapri. Nevestam ni žal po njem, marveč po denarju, ki ga je pognal po grlu.

Stoletna zamorka umrla s pipo v ustih. V Champaignu v državi Illinois v Severni Ameriki, je nenadoma umrla s pipo v ustih sto let stara zamorka, imenovana »Teta Kati«, ki je bila med državljansko vojno vojaška kuharica.

Skrunilei grobov. V Orlovi v Šleziji so neznani ponočnjaki na židovskem pokopališču razkopali več grobov in izruvali okrog 40 nagrobnih kamnov.

Naročajte in razširjajte „Slov. Dom“.

LISTEK.

Povest o šolskem vrtu.

(Konec.)

Zgodilo pa se je v onem času, da je dal šmarski farovž vsa svoja posestva kmetom v najem. Časi so bili namreč takrat slabi in boljše je, da kmet trpi po njivah, nego da bi imel skrbi gospod. Takrat je prišel kmet, ki je imel v najemu šolski vrt, v farovž in je rekel: »Ne morem plačati toliko najemnine za šolski vrt, predrago pride.« — Kuharica pa je rekla: Ravno prav, saj ga doma potrebujemo; ker smo dali naše v štant, bo pa za zelnik.

Tako je dal šmarski farovž vsa svoja polja v najem, šolski vrt pa je porabil za svoje potrebe. Zgode se časih na svetu nemogoče stvari, toda zgode se, vrag vedi, kako; in tudi to se je tako zgodilo, kakor smo zapisali. V Šmarju v teh časih ni bila nemogoča nobena stvar.

Tako je postal šmarski šolski vrt, kar je sedaj, le stara uta, obraščena z divjo trto še stoji in priča o preteklih časih. Šolskega vrta ni več, njiva, ki so jo kupili očetje, da bi njih sinovi imeli boljšo gospodarsko izobrazbo, je v farovski posesti. Kakor se bo videlo iz cele naše »Zgodovine«, izgine sploh vse v farovski posesti.

Povest o šolskem vrtu je namreč samo eno poglavje iz zgodovine Šmarja.

Zakaj pripovedujemo to zgodovino, zakaj smo napisali to povest? Zato, da smo videli, kaj se je zgodilo s šolskim vrtom in da potem presodimo: Kaj se godi po vaseh, ako učiteljstvo ne varuje šolskih pravic. Kam propade ljudsko imetje, ako možje ne varujejo domače posesti. Kako vladajo tuji ljudje v vasi, ako jim domačini puste. Prišli bodo ljudje in vprašali: Kako je bilo to mogoče? Kje je bil krajni šolski svet, deželni šolski svet, občinski svet, kje so bili možje, vlada, zakon? Ako se je dajal šolski vrt v najem, mogla ga je dajati le nje lastnica, t. j. šmarska šolska občina. Ona je tudi morala prejemati denar. Ali se je to zgodilo? Kdo ve? Kdo je ta šolska občina? Ali je nadučitelj, ali je dekan, ali je kuharica? Ako pozabimo na to, da je propadel šolski vrt, stoji tu še mnogo vprašanj. Odgovor je jasen, ko beli dan. Čemu besede, čemu vsi prepiri? Ali ne govori zgodovina z vsemi jasnimi dejanji. Govorimo o napredku. Kako je napredoval šolski vrt, kako gospodarstvo? Iz trirazrednice je nastala štirirazrednica, toda pripetilo se je, da je bila šola in učiteljstvo skoraj — brez strehe.

Šmarski poslanec dr. Šusteršič je govoril na volilnem shodu: »Ali bodete vi za svoje otroke zidali palače (namreč šole), sami pa pojdete, kakor zajci v hosto.«

In vsi so mu ploskali. Taka je bila ljubezen do šole. Zato leta 1910 skoraj nihče ni hotel prositi za nadučiteljsko mesto v Šmarju, ker je težko deliti darove tam, ki jih ne sprejemajo, kakor je škoda kupovati in postavljati šolske vrtove šolski mladini, ako po njih sejejo in žanjejo drugi. Pri takem gospodarstvu bi se lahko izpolnile besede poslanca, ki je rekel: pojdete, kakor zajci v hosto . . .

To je povest šmarskega šolskega vrta. Uta, obraščena z divjo trto stoji še vedno. Morda izkopljejo nekoč tudi njo in jo spravijo, kot nepotreben spomin. Ali pa morda ozeleni okoli nje nov šolski vrt.

Leta Gospodovega 1910. je bilo to še negotovo.

Izdajatelj in urednik Ivan Bavdek.

Listnica uredništva.

Vse dopisnike prosimo, da nam čimpreje vpošljejo dopise. Najkasneje morajo biti dopisi v tiskarni v četrtek zvečer, ker se na poznejše uredništvo žal ne more več ozirati.

Le po knjigi

ki jo je izdala Prva kranjska tovarna testenin v Ilirski Bistrici zamoreš pravilno pripravljati Pekate. Zahtevaj jo, pošlje se ti zastonj.

18 43 10 29

Tržne cene v Ljubljani

	Cena			
	od		do	
	K	h	K	h
1 kg govejega mesa I. vrste . . .	1	40	1	60
1 " " " II. " . . .	1	20	1	40
1 " " " III. " . . .	1	08	1	28
1 " telečjega mesa . . .	1	80	2	20
1 " prašičjega mesa (svežega) . . .	2	—	2	20
1 " " (prekajenega) . . .	2	00	2	20
1 " koštrunovega mesa . . .	1	12	1	20
1 " jagjetovega mesa . . .	1	60	—	—
1 " kozličevega mesa . . .	1	80	—	—
Prašiči na klavnici . . .	1	24	1	36
1 kg masla . . .	2	57	2	68
1 " masla surovega . . .	2	15	2	40
1 " masti prašičje . . .	2	10	2	16
1 " slanine (špeha) sveže . . .	1	92	2	00
1 " slanine prekajene . . .	1	92	2	—
1 " sala . . .	1	96	2	—
1 " surov. margarinkega masla . . .	2	—	2	—
1 " kuhan. margarinkega masla . . .	2	10	2	10
1 jajce . . .	—	8	—	09
1 l mleka . . .	—	20	—	—
1 " " posnetega . . .	—	08	—	10
1 " smetane sladke . . .	—	—	—	—
1 " " kisle . . .	—	80	—	90
1 kg medu . . .	1	20	1	40
1 " čajnega surovega masla . . .	3	10	3	20
1 piščanec . . .	—	90	1	30
1 golob . . .	—	40	—	44
1 raca . . .	1	80	2	—
1 gos . . .	—	—	4	20
1 kapun . . .	—	—	—	—
1 puran . . .	4	—	6	—
100 kg pšenične moke št 0 . . .	38	—	—	—
100 " " " " 1 . . .	37	50	—	—
100 " " " " 2 . . .	37	—	—	—
100 " " " " 3 . . .	35	50	—	—
100 " " " " 4 . . .	34	50	—	—
100 " " " " 5 . . .	32	50	—	—
100 " " " " 6 . . .	28	—	—	—
100 " " " " 7 . . .	24	—	—	—
100 " " " " 8 . . .	14	50	—	—
100 " koruzne moke . . .	17	—	—	—
100 " ajdove moke . . . I. . .	35	—	—	—
100 " ajdove moke . . . II. . .	31	—	—	—
100 " ržene moke . . .	27	—	—	—
1 l fižola . . .	—	18	—	28
1 " graha . . .	—	36	—	40
1 " leče . . .	—	32	—	38
1 " kaše . . .	—	20	—	22
1 " ričeta . . .	—	18	—	20
100 kg pšenice . . .	22	20	—	—
100 " rži . . .	17	40	—	—
100 " ječmena . . .	16	20	—	—
100 " ovsa . . .	18	80	—	—
100 " ajde . . .	18	—	—	—
100 " prosa belega . . .	18	—	—	—
100 " " navadnega . . .	—	—	—	—
100 " koruze . . .	15	—	—	—
100 " krompirja . . .	6	—	6	60

Lesni trg.
Cena trdemu lesu 10:50 do 11 K
Cena mehkeemu lesu 8:— do 9 K.
Trg za seno slamo, in steljo.
Na trgu je bilo
voz sena 4 — 7 50
" slame 3 50 7 —
" stelje 2 40 2 50

Javna dražba.

Dne 3. oktobra in naslednje dni se bo prodajalo na 88

javni dražbi

na Kamnem potoku pri Veliki loki

posestvo obstoječe iz hiše, gospodarskega poslopja, mlina ter 120 oralov gozda njiv in travnikov.

Vsa pojasnila daje lastnik Ludovik Klemenčič, Velika loka, Dolenjsko.

Parna opekarna

77 Josip Lavrenčič v Postojni 10 6

priporoča razno opeko, kakor zarezani strešnik I. in II. vrste, strojni strešnik (kavler), strojna korita (žlebake), opeko za tlak in zidno opeko najboljše kakovosti, po nizkih cenah in v poljubni množini.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Del. glavnicā K 5,000.000.

Stritarjeve ulice šte. 2. (Lastna hiša.)

Rezervni fond K 450.000.

Podružnica v Spljetu.

Podružnica v Celovcu.

Podružnica v Trstu.

Podružnica v Sarajevu.

Sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje od dne vloge po čistih

4 1/2 %

Kupuje in prodaja srečke in vrednostne papirje vseh vrst po dnevnem kurzu.

*	* Popravila in preobleke točno in cenno.		* Popravila in preobleke točno in cenno.	*
---	---	---	---	---

Najcenejše solnčnike in dežnike
domačega izdelka priporoča 3 52-28

Josip Vidmar

== v Ljubljani ==

Pred Škofijo 19, Stari trg 4,
Prešernova ulica 4.

Loterijske številke.

Dvignjene v soboto, dne 17. septembra 1910.

Dunaj: 88, 11, 37, 56, 51.

Gradec: 58, 15, 45, 1, 56.

Dvignjene v sredo, dne 21. septembra 1910.

Brno: 15, 23, 62, 73, 40.

Čitatelje in naročnike našega lista prosimo, da se v vseh zadevah, kjer žele nasvetov in poduka, obračajo na uredništvo »Slovenskega Doma«, ki odpre poseben predal za vprašanja in odgovore.

Kri! dosežejo odrasli in otroci, bolni in zdravi. — Polovico stroškov prihranite v

Moč! gospodinjstvu na kavi, sladkorju in mleku, ako pijete **SLADIN**,

Zdravje! to je dr. pl. Trnkóczyja sladni čaj.

En zavoj velja 50 vin. Dobiva se povsod. Po pošti se naroča najmanj pet zavojev po povzetju pod naslovom v glavni zalogi. . .

Lekarna pl. Trnkóczy

. . . v Ljubljani zraven rotovža. . .

‘ Za slabokrvne in prebolele je zdravniško priporočeno **črno dalmatinsko vino**

najboljše sredstvo. 47 32 17
4 steklenice (5 kg) franko **K 4.—**.

Br. Novakovič, Ljubljana.

Najbolj varno naložen denar

Stanje hranilnih vlog nad 38 milijonov kron.

je v slovenski

Rezervni zaklad nad 1 milijon kron.

MESTNI HRANILNICE LJUBLJANSKI.

Za varnost denarja je porok zraven rezervnega zaklada mestna občina ljubljanska z vsem premoženjem in vso davčno močjo. V to hranilnico vlagajo sodišča denar mladoletnih otrok in varovancev ter župnišča cerkveni denar.

Mestna hranilnica ljubljanska sprejema hranilne vloge vsak dan od 8. do 12. ure popoldne in od 3. do 4. ure popoldne, jih obrestuje po $4\frac{1}{4}\%$ ter pripisuje nevzdignjene obresti vsakega pol leta h kapitalu.

Dne 1. in 16. vloženi denar se obrestuje takoj

Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica iz svojega in ga vlagateljem **ne zaračuni.**

Denar se lahko pošilja tudi po pošti.

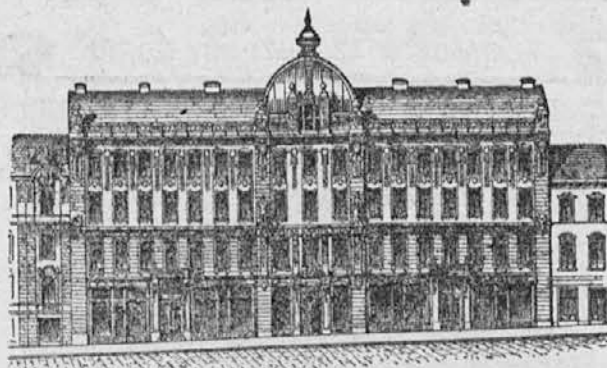
Mestna hranilnica izdaja lične **domače hranilnike** proti vlogi 4 kron, ki se takoj obrestujejo. Priporočamo jih zlasti staršem, da z njimi navajajo otroke k varčnosti.

V podpiranje slovenskih trgovcev in obrtnikov je vpeljala ta slovenska hranilnica tudi

kreditno društvo.

Mestna hranilnica ljubljanska se nahaja v lastni palači
v Prešernovi prej Slonovi (Elefantovi) ulici števil. 3.

1 24-17

Sprejemajo se tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje prenehalo.

Posoja se na zemljišča po 5% in proti amortizovanju posojila po najmanj $\frac{1}{4}\%$ na leto.

Dolžnik more svoj dolg poplačati tudi poprej, ako to hoče,

Posoja se tudi na menice in vrednostne papirje.

Vinske sode

nove iz klane in žagane domače in slavonske hrastovine izparjene in ovinjene, porabne takoj za vsako vino prodaja zadruga

Agro-Merkur v Ljubljani.

Kupujte pri narodni tvrdki domači izdelek.

Umetna gnojila

kakor žlindro, kalijevo sol, kajnit, rudninski superfosfat naročite za pomladansko gnojitev **takoj** pri zadrugi

Agro-Merkur v Ljubljani.

Moko

otrobe in druge mlinske izdelke izvrstne kakovosti dobavlja zadruga

Agro-Merkur, Ljubljana.

Vino

kakor ljutomersko, haloško, bizeljsko, dolensko, metliško, vipavsko, goriško, istrijansko, zanesljivo pristno, izborno kapljico dobavlja od 56 l naprej zadruga

Agro-Merkur, Ljubljana.

Kose:

iz najboljšega avstrijskega jekla, ki ustreza različnim željam posameznih pokrajin, kaljene in klepane, ponuja 10 48-34

zadruga Agro-Merkur

po najnižjih cenah. — Vsaka kosa ima vtisnjeno ime »Agro Merkur«.

Ustanovljena 1882.

Pošt. hranilnični račun št. 828.406.

Telefon števil. 185.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, na Dunajski cesti števil. 18, v Ljubljani

v lastnem združnem domu.

je imela koncem leta 1909 denarnega prometa

K 81.116.121-11

upravnega premoženja

K 20.775.510-59

Obračtuje hranilne vloge

po **4 $\frac{1}{2}$ %**

brez vsakega odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za vložnike.

Uradne ure vsak dan

od 8.—12. in od 3.—4.

Sprejema tudi vloge v tekočem računu v zvezi s čekovnim prometom ter jih obrestuje od dne vloge do dne dviga.

Stanje hranilnih vlog nad

kron 20.000.000.

Posojuje na zemljišča po 5 $\frac{1}{4}$ % z $\frac{1}{2}$ % na amortizacijo ali pa po 5 $\frac{1}{4}$ % brez amortizacije. Na menice pa po 6%. Posojilnica sprejema tudi vsak drug načrt glede amortizacije dolga

Uradne ure vsak dan

od 8.—12. in od 3.—4.

3 52-38